

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

**Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв**

БІБЛІОТЕЧНІ ІНФОРМАЦІЙНО- ПОШУКОВІ СИСТЕМИ

**Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації**

Спеціальність “Бібліотечна справа”

Київ – 2005

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв

БІБЛІОТЕЧНІ ІНФОРМАЦІЙНО- ПОШУКОВІ СИСТЕМИ

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Спеціальність “Бібліотечна справа”

2005

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

БІБЛІОТЕЧНІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІ СИСТЕМИ
Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації, – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 24 с.

Укладач:	<i>І. Ю. Мальцева</i> – викладач Миколаївського державного вищого училища культури
Рецензенти:	<i>Т. С. Астапенко</i> – заступник директора з наукової роботи обласної державної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гмирьова <i>А. Ю. Мігальчинська</i> – головний спеціаліст відділу мистецтв і навчальних закладів управління культури Миколаївської облдержадміністрації
Відповідальний за випуск	<i>Т. Ф. Стронько</i>
Редактор	<i>Є. Д. Колесник</i>

Підписано до друку 02.12.05 р. Гарнітура Times
Формат 60×84_{1/16}. Папір офсетний. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,5. Наклад 100 прим.

Видавництво «Нова Книга» м. Вінниця, вул. Стеценка, 46/85
Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК №103 від 30.06.2000 р.
Тел. (0432)52-34-80, 52-34-82 Факс 52-34-81
E-mail: newbook1@vinmitsa.com
www.novaknyha.com.ua

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2005

Пояснювальна записка

Кінець ХХ – початок ХХІ століття – це період становлення інформаційного суспільства, в якому інформація відіграє роль одного з основних ресурсів. Бібліотека сьогодні є найважливішим інститутом формування інформаційних ресурсів суспільства. Бібліотека – універсальний інформаційний центр, який забезпечує вільний та необмежений доступ до інформації всім членам суспільства.

Для того, щоб забезпечити цей доступ до інформації, сучасна бібліотека повинна організувати якісні бібліотечні інформаційно-пошукові системи, які повинні зумовити інформаційну підтримку стійкого розвитку суспільства з різних напрямів.

Теоретичні, організаційні, методичні аспекти організації бібліотечних інформаційно-пошукових систем розкриває навчальна дисципліна “Бібліотечні інформаційно-пошукові системи”. Вона навчає студентів визначати пошукові можливості довідкових і бібліографічних видань, складати бібліотечні каталоги і бібліографічні картотеки.

Навчальна дисципліна “Бібліотечні інформаційно-пошукові системи” є дисципліною циклу професійної підготовки, складовою частиною інтегрованого курсу “Документознавство”.

Навчальна дисципліна вивчається в поєднанні теоретичного матеріалу з практичною роботою та з самостійною роботою студентів у позаурочний час. Під час проходження навчальної та професійної практики студенти закріплюють одержані знання і навички.

Навчальна дисципліна тісно пов’язана з іншими дисциплінами циклу професійної підготовки: “Основи документознавства”, “Основи АСОД”, “Бібліотечні фонди”, “Бібліографічна діяльність”, “Обслуговування в бібліотеці”.

Навчальна дисципліна вивчається на II курсі, у III і IV семестрах. Загальний обсяг годин – 108, з них: всього аудиторних – 76, лекційних – 30, лабораторно-практичних – 42, індивідуальних – 4, самостійна робота студентів – 32.

Для перевірки засвоєння навчального матеріалу навчальним планом передбачено екзамен у IV семестрі та державний екзамен з інтегрованого курсу “Документознавство”.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“БІБЛІОТЕЧНІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІ СИСТЕМИ”
для студентів денної форми навчання**

№ п/п	Назви тем	Кількість годин					самостійна робота студента
		Загальний обсяг	Всього аудиторних	з них			
				лекційні	лабор. практич	індивідуальні	
	III семестр						
	Вступ	1	1	1			
1.	Бібліотечні інформаційно-пошукові системи, їх призначення, види	1	1	1			
2.	Загальні питання організації довідково-бібліографічного апарату бібліотеки	7	3	2	1	4	

3.	Фонд довідкових видань	10	6	2	4	4	
4.	Інформаційно-бібліографічні ресурси						
4.1	Загальна характеристика інформаційно-бібліографічних ресурсів	1	1	1			
4.2	Посібники національної бібліографії	4	3	1	2	1	
4.3	Спеціальні бібліографічні посібники	9	8	2	6	1	
4.4	Видавничі та книготорговельні бібліографічні посібники	5	4	2	2	1	
4.5	Кращі бібліографічні посібники	6	5	1	4	1	
	Всього за семестр	44	32	13	18	12	
	IV семестр						
5.	Система каталогів бібліотек						

5.1	Загальні питання організації системи каталогів бібліотек	5	2	2	2	3
5.2	Методика організації алфавітного каталогу	9	7	2	4	2
5.3	Методика організації систематичного каталогу	9	7	2	4	2
5.4	Особливості організації каталогів у дитячих і шкільних бібліотеках	8	6	2	4	2
5.5	Процеси роботи з каталогами	6	4	2	2	2
6.	Система бібліографічних картотек бібліотеки					
6.1	Загальні питання організації системи бібліографічних картотек	6	3	1	2	3
6.2	Організація систематичної картотеки статей	7	5	2	2	2
6.3	Організація тематичних і спеціальних картотек	8	6	2	4	2

6.4	Електронні інформаційні ресурси. Автоматизовані бази даних. Загальні питання організації	6	4	2	2	2
	Всього за семестр	64	44	17	24	20
	ВСЬОГО	108	76	30	42	32

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“БІБЛІОТЕЧНІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПОШУКОВІ СИСТЕМИ”
для студентів заочної форми навчання**

№ п/п	Назви тем	Кількість годин					самостійна робота студента
		Загальний обсяг	Всього аудиторних	З них	лекційні	лабор. практич	
	Вступ	0,5	0,5	0,5	0,5	індивідуальні	
1.	Бібліотечні інформаційно-пошукові системи, їх призначення, види	4,5	0,5	0,5	0,5		4

2.	Загальні питання організації довідково-бібліографічного апарату бібліотеки	9	1	1			8
3.	Фонд довідкових видань	4,5	0,5	0,5			4
4.	Інформаційно-бібліографічні ресурси						
4.1	Загальна характеристика інформаційно-бібліографічних ресурсів	5,5	1,5	0,5	1		4
4.2	Посібники національної бібліографії	4,5	0,5	0,5			4
4.3	Спеціальні бібліографічні посібники	4,5	0,5	0,5			4
4.4	Видавничі та книготорговельні бібліографічні посібники	4,5	0,5	0,5			4
4.5	Краєзнавчі бібліографічні посібники	4,5	0,5	0,5			4
5.	Система каталогів бібліотек						
5.1	Загальні питання організації системи каталогів бібліотек	5	1	1			4
5.2	Методика організації алфавітного каталогу	12	2	1	1		10

5.3	Методика організації систематичного каталогу	13	3	1	1	1	10
5.4	Особливості організації каталогів у дитячих і шкільних бібліотеках	10,5	0,5	0,5			10
5.5	Процеси роботи з каталогами	4,5	0,5	0,5			4
6.	Система бібліографічних картотек бібліотек						
6.1	Загальні питання організації системи бібліографічних картотек бібліотек	5	1	1			4
6.2	Організація систематичної картотеки статей	5,5	1,5	0,5	1		4
6.3	Організація тематичних і спеціальних картотек	5,5	1,5	0,5	1		4
6.4	Електронні інформаційні ресурси. Автоматизовані бази даних. Загальні питання організації	5	1	1			4
	ВСЬОГО	108	18	12	5	1	90

Вступ

Предмет, завдання навчальної дисципліни “Бібліотечні інформаційно-пошукові системи”. Її значення в підготовці фахівця. Зв’язок з іншими навчальними дисциплінами циклу професійної та практичної підготовки.

Характеристика основних навчальних дисциплін.

Форми навчальної та самостійної роботи.

Тема 1. Бібліотечні інформаційно-пошукові системи, їх призначення, види

Поняття “інформаційно-пошукові системи” (ІПС), “бібліотечна інформаційно-пошукова система”.

Основні компоненти ІПС. Інформаційно-пошуковий масив. Інформаційно-пошукова мова. Критерій видачі. Технічні засоби. Люди, що взаємодіють із системою. Загальна характеристика.

Призначення ІПС. ІПС як важливий засіб ефективного використання документальних масивів у бібліотеках різних типів і видів. Загальні принципи функціонування ІПС.

Класифікація ІПС за різними ознаками. За тематикою комплектування: галузеві, багатогалузеві, вузько-тематичні. За об’єктом інформаційного пошуку: документальні, фактографічні. За режимом функціонування: ручні, механізовані, автоматизовані. Інші ознаки.

Тема 2. Загальні питання організації довідково-бібліографічного апарату бібліотеки

Поняття “довідково-бібліографічний апарат” (ДБА) бібліотеки, “довідково-пошуковий апарат” (ДПА) органів науково-технічної інформації.

Властивості раціональної організації довідково-бібліографічного апарату: системність, пластичність, надійність, доступність, економічність.

Склад ДБА. Залежність складу та обсягу ДБА від типу, виду бібліотеки, особливостей регіону, підприємства, контингенту читачів. До-

відково-бібліографічний фонд (ДБФ). Нормативні, довідкові, бібліографічні видання (в традиційній друкованій та електронній формах).

Система бібліотечних каталогів, бібліографічних картотек і баз даних (традиційних і електронних). Фонд неопублікованих бібліографічних посібників (ФНБП).

Методи управління ДБА. Прогнозування, планування. Регламентуюча документація.

Формування ДБА. Комплектування. Вивчення. Розміщення.

Функціональне призначення і склад ДБА бібліотек різних типів і видів. ДБА універсальних наукових бібліотек. Специфіка ДБА спеціальних наукових бібліотек. Особливості ДБА централізованих бібліотечних систем (ЦБС). ДБА центральної бібліотеки (ЦБ) і бібліотек-філіалів.

Використання комп’ютерних технологій в організації ДБА бібліотек.

Впровадження в роботу бібліотек програмного забезпечення “ІРБІС”.

Самостійна робота

Вивчити ДБА бібліотеки-бази навчальної практики.

Індивідуальне заняття № 1

Складання схеми: “Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки-бази навчальної практики”.

Тема 3. Фонд довідкових видань

Зміст фонду довідкових видань. Використання. Особливості. Матеріали теоретико-методологічного, загальнонаукового і народногосподарського значення, як джерела концептографічної, фактографічної та бібліографічної інформації. Умови включення до складу довідкового фонду наукових, навчальних, професійних видань.

Види довідкових видань за матеріалами носіїв інформації: традиційні (на папері), в електронному вигляді (на дискетах і компакт-дисках – CD).

Енциклопедії і видання енциклопедичного характеру. Класифікація їх за змістом: універсальні, спеціальні, регіональні, міжгалузеві, тема-

тичні, персональні. Енциклопедичні видання для читачів різного віку. Бібліографічні матеріали на сторінках енциклопедичних видань.

Довідники, класифікація за змістом і читацьким призначенням, залежно від тематики, за географічним охопленням. Наукові, популярні, масово-політичні, виробничі довідники. Універсальні, галузеві, вузько-галузеві, проблемні, персональні довідники. Міжнародні, національні, регіональні довідники. Довідник-каталог. Довідник-визначник.

Популярні довідкові видання. Науково-популярні щорічники, їх загальна характеристика. Довідники-супутники, довідники типу “Питання і відповіді”, путівники, каталоги виставок та інші.

Словники як особлива група довідкових видань. Характеристика пошукових можливостей словників різних видів. Мовні, тлумачні, термінологічні словники. Розмовники.

Видання, що містять довідкову, фактографічну інформацію: телефонні довідники, довідники типу “У світі мудрих думок, афоризмів” тощо.

Довідкові видання, що використовуються з професійною бібліотечно-бібліографічною метою: довідники про бібліотеки, органи науково-технічної інформації, бібліографічні путівники по довідкових виданнях, по фондах окремих бібліотек та їх зібрань, термінологічні словники. Характеристика словників книгознавчих і бібліотечних термінів.

Функціональне призначення і склад довідкових видань бібліотек різних типів.

Самостійна робота

Вивчити фонд довідкових видань бібліотеки-бази навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 1. Аналіз і характеристика довідкових видань у традиційній друкованій формі, різних за змістом, структурою, читацьким призначенням тощо.

№ 2. Аналіз і характеристика довідкових видань електронного вигляду (на дискетах, компакт-дисках – CD).

Тема 4. Інформаційно-бібліографічні ресурси

4.1. Загальна характеристика інформаційно-бібліографічних ресурсів

Поняття “інформаційні ресурси”, “бібліотечно-бібліографічні ресурси”, “інформаційно-бібліографічні ресурси”.

Склад інформаційно-бібліографічних ресурсів. Особливості інформаційно-бібліографічних ресурсів.

Вплив інформаційних технологій на процеси формування та використання інформаційно-бібліографічних ресурсів. Електронні форми інформаційно-бібліографічних ресурсів. Поняття “база даних”, “банк даних”. Інтеграція інформаційно-бібліографічних ресурсів.

4.2. Посібники національної бібліографії

Історія формування національної (державної) бібліографії України. Закон України “Про видавничу справу” (1997 р.), стаття 27 “Книжкова палата України”.

Завдання, функції, напрямки діяльності Книжкової палати України.

Наукова діяльність Книжкової палати України. Видання документів довідкового характеру, наукових, методичних праць. Видання науково-практичного журналу “Вісник Книжкової палати”.

Поточні бібліографічні покажчики. Літописи книг, газетних статей, журнальних статей, картографічних видань, нот, образотворчих видань, рецензій, авторефератів дисертацій. Бібліографічний покажчик “Нові видання України”. Ретроспективні бібліографічні посібники.

Реалізація програми автоматизації бібліографічних процесів обробки інформації в Книжковій палаті. Оновлення технологічних процесів. Локальна комп’ютерна мережа. Комп’ютерні довідкові бази даних.

Самостійна робота

Вивчити використання посібників національної бібліографії в бібліотеці-базі навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 3. Аналіз і характеристика бібліографічних посібників Книжкової палати України.

4.3. Спеціальні бібліографічні посібники

Поняття про спеціальний бібліографічний посібник.

Науково-допоміжні бібліографічні посібники. Призначення. Відмінність від національних бібліографічних посібників. Повнота охоплення матеріалу.

Поточні науково-допоміжні бібліографічні посібники. Бібліографічна інформація. Реферативна інформація. Реферативний журнал (РЖ). Реферативний збірник. Експрес-інформація (ЕІ). Оглядова інформація.

Ретроспективні науково-допоміжні бібліографічні посібники. Головна мета. Методична особливість. Міжгалузеві, тематичні, проблемно-тематичні посібники. Показчики праць наукових колективів і вчених, бібліографічні показчики тощо.

Професійно-виробничі бібліографічні посібники. Призначення. Особливості. Типи.

Рекомендаційні та популярні бібліографічні посібники. Призначення. Функції. Види. Новаторство, творчий підхід у посібниках останніх років видання.

Самостійна робота

Вивчити використання спеціальних бібліографічних посібників у бібліотеці-базі навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 4. Аналіз і характеристика науково-допоміжних бібліографічних посібників.

№ 5. Аналіз і характеристика професійно-виробничих бібліографічних посібників.

№ 6. Аналіз і характеристика рекомендаційних та популярних бібліографічних посібників.

4.4. Видавничі та книготорговельні бібліографічні посібники

Поняття “видавничий бібліографічний посібник”, “книготорговельний бібліографічний посібник”. Призначення. Функції. Особливості. Структура. Обов’язкові елементи. Групування бібліографічних записів.

Поточні, перспективні, ретроспективні видавничі та книготорговельні бібліографічні посібники.

Електронна бібліографічна інформація.

Самостійна робота

Вивчити використання видавничих і книготорговельних бібліографічних посібників у бібліотеці-базі навчальної практики, їх вплив на формування бібліотечного фонду.

Лабораторно-практичне заняття

№ 7. Аналіз і характеристика видавничих і книготорговельних бібліографічних посібників.

4.5. Краєзнавчі бібліографічні посібники

Поняття “краєзнавчий бібліографічний посібник”. Призначення. Мета. Ознаки, за якими формується система краєзнавчих посібників. Зміст, призначення, місце видання матеріалів про край.

Посібники, що відображають літературу про край. Науково-допоміжні посібники. Універсальні поточні показчики краєзнавчих документів. Ретроспективні показчики універсального характеру. Галузеві й тематичні показчики. Біобібліографічні показчики (словники). Показчики краєзнавчих бібліографічних посібників. Рекомендаційні посібники. Універсальні та комплексні показчики літератури про край. Галузеві й тематичні посібники. Показчики і списки літератури про видатних земляків.

Показчики місцевого друку. Показчики періодичних видань. Показчики книг та інших неперіодичних видань. Показчики змісту періодичних видань, що продовжуються.

Електронні форми краєзнавчих посібників. Бази даних “Край”, електронні форми Календаря знаменних і пам’ятних дат з відповідним програмним забезпеченням.

Самостійна робота

Вивчити:

1. Краєзнавчі посібники, створені бібліотекою-базою навчальної практики.

2. Використання краєзнавчих бібліографічних посібників у бібліотеці-базі навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 8. Аналіз і характеристика краєзнавчих бібліографічних посібників різного змісту і призначення.

№ 9. Визначення особливостей інформаційно-бібліографічних ресурсів національних, спеціальних, видавничих, книготорговельних та краєзнавчих бібліографічних посібників: *Підсумкове заняття з теми 4 "Інформаційно-бібліографічні ресурси"*.

Тема 5. Система каталогів бібліотеки

5.1. Загальні питання організації системи каталогів бібліотеки

Призначення бібліотечних каталогів, їх функції.

Види каталогів за різними знаками: за способами групування бібліографічних записів, за обсягом відображеного фонду, за видами відображених видань, залежно від призначення. Регіональні каталоги, їх різновиди (каталог місцевих видань, краєзнавчий каталог).

Форми бібліотечних каталогів. Традиційні карткові та електронні каталоги. Їх недоліки й переваги.

Система каталогів бібліотек різних типів. Особливі системи каталогів ЦБС.

Зв'язки і розмежування в системі каталогів.

Значення централізованої каталогізації для каталогів. Каталожні картки. Обладнання для карткових каталогів.

Самостійна робота

Вивчити систему каталогів бібліотеки-базы навчальної практики.

5.2. Методика організації алфавітного каталогу

Поняття "алфавітний каталог". Значення та функції алфавітного каталогу. Структура алфавітного каталогу.

Склад бібліографічних записів, що включають в алфавітний каталог. Основні й допоміжні бібліографічні записи. Види допоміжних карток. Основні правила їх розстановки. Наповнення алфавітного каталогу. Включення в каталог всіх видань тієї чи іншої книги. Особли-

вості відображення в алфавітному каталозі офіційних видань. Правила розстановки бібліографічних записів під заголовком. Відображення в алфавітному каталозі літератури, виданої різними мовами.

Оформлення алфавітного каталогу: внутрішнє, зовнішнє. Роздільники, їх види, форма, розміщення в каталозі.

Самостійна робота

Вивчити методику організації алфавітного каталогу (АК) бібліотеки-базы навчальної практики.

Складання макету АК

(ЛПЗ № 10,11, індивідуальне заняття № 2)

Лабораторно-практичне заняття

№ 10. Відбір ділень для АК і складання бібліографічних записів документів.

№ 11. Розстановка карток в АК.

Індивідуальне заняття № 2

Оформлення макету алфавітного каталогу.

5.3. Методика організації систематичного каталогу

Поняття "систематичний каталог". Значення, функції. Вимоги до систематичного каталогу, їх втілення в процес його ведення.

Структура каталогу. Формування розділів зв'язку, формування ділень каталогу з процесом систематизації документів. Підпорядкованість ділень. Включення в каталог усіх назв, але не всіх видань тієї чи іншої книги (тільки останнє або найбільш цінне видання). Використання допоміжних карток з метою повного розкриття змісту окремих видань. Взаємозв'язок систематичного каталогу з систематичною картотекою статей, іншими розділами ДБА.

Розстановка карток у систематичному каталозі. Використання різних видів роздільників. Розстановка карток за роздільниками. Способи розстановки. Розкриття структури каталогу, його оформлення (внутрішнє і зовнішнє).

Алфавітно-предметний покажчик (АПП) – невід'ємна частина систематичного каталогу і допоміжний апарат для надання допомоги чи-

тачам у користуванні систематичним каталогом. Методика складання АПП: відбір предметних рубрик, уточнення індексів, оформлення.

Самостійна робота

Вивчити методику організації СК в бібліотеці-базі навчальної практики.

Складання макету СК

(ЛПЗ № 12, 13, індивідуальне заняття № 3)

Лабораторно-практичне заняття

№ 12. Відбір ділень для СК відповідно до розділів ББК: Таблиць для масових бібліотек. Складання таблиці підпорядкованості ділень.

№ 13. Складання бібліографічних записів документів, оформлення каталожних карток для СК. Розстановка каталожних карток в СК.

Індивідуальне заняття № 3

Оформлення макету систематичного каталогу. Складання алфавітно-предметного покажчика (АПП) до СК.

5.4. Особливості організації каталогів у дитячих і шкільних бібліотеках

Значення каталогів у дитячих і шкільних бібліотеках. Урахування принципу диференціації читачів цих бібліотек за віковою ознакою. Склад системи каталогів. Методика організації алфавітного, систематичного каталогів. Таблиці ББК для дитячих і шкільних бібліотек.

Каталоги для дошкільників і дітей молодшого шкільного віку, особливості, форма, зміст, методика складання.

Каталоги для учнів 10–12 років, 12–14 (15) років, 15–17 років. Їх особливості, спільні риси, відмінність від каталогів для дорослих.

Каталоги для організаторів дитячого читання: вихователів, батьків, учителів.

Алфавітно-предметний покажчик до систематичного каталогу.

Особливості системи каталогів у централізованій системі бібліотек для дітей. Каталоги, що створюються в центральній бібліотеці й бібліотеках-філіалах.

Самостійна робота

Вивчити методику організації каталогів для дітей та організаторів дитячого читання у бібліотеці-базі навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 14. Складання тематичних каталогів для дітей 6–7 років у формі каталогів-альбомів, турнікетів, ширм.

№ 15. Складання макету СК для учнів 8–9 років.

5.5. Процеси роботи з каталогами

Первинна організація каталогів. Забезпечення матеріальної бази, робота необхідної документації. Положення про систему каталогів на всі каталоги бібліотеки. Положення про основні каталоги. Паспорт каталогу.

Ведення каталогів. Включення карток на нові надходження до бібліотеки, робота з картками на багатотомні й серіальні видання, вилучення карток, поточне редагування. Оперативне, повне, своєчасне відображення документів у каталогах.

Редагування каталогів. Види редагування. Залежно від обсягу: повне, вибіркове. За змістом: технічне, методичне. За організацією: поточне, планове.

Популяризація бібліотечних каталогів. Систематичність та охоплення всіх груп читачів. Форми і методи. Наочна популяризація: зовнішнє оформлення каталогів, плакати, пам'ятки. Усна популяризація: індивідуальні бесіди при записі в бібліотеку, при наступних відвідуваннях. Екскурсії, семінари, лекції. Популяризація бібліотеки за допомогою преси, радіо, телебачення.

Дослідження якості та ефективності використання каталогів.

Самостійна робота

Вивчити процеси роботи з каталогами в бібліотеці-базі навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 16. Складання алгоритму бібліографічного пошуку в АК (або СК).

Тема 6. Система бібліографічних картотек бібліотек

6.1. Загальні питання організації системи бібліографічних картотек

Поняття “картотека”. Картотеки як гнучкі та рухливі джерела бібліографічної й фактографічної інформації. Відмінність картотеки від каталогу. Види картотек за різними ознаками: за призначенням, змістом, за способом групування, за терміном ведення, залежно від видів відображення документів.

Системи бібліографічних картотек у бібліотеках різних типів і видів. Загальна характеристика. Обов'язкові й факультативні картотеки ДБА ЦБС. Зв'язок бібліографічних картотек з іншими частинами ДБА. Використання бібліографічних картотек у роботі з читачами.

Самостійна робота

Вивчити систему бібліографічних картотек бібліотеки-бази навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 17. Аналіз і характеристика системи картотек бібліотеки-бази навчальної практики.

6.2. Організація систематичної картотеки статей

Систематична картотека статей (СКС), її призначення, зміст. Положення про СКС. Інструкція з відбору матеріалів до СКС. Визначення кола видань, матеріали з яких підлягають відображенню в картотеці. Джерела комплектування СКС. Тематичні межі комплектування картотек в різних бібліотеках. Паспорт картотеки, його зміст.

Структура СКС. Уточнення схеми з урахуванням профілю бібліотеки. Організація масиву карток у межах усїєї картотеки і всередині ділень.

Планове і поточне редагування СКС. Впровадження нових рубрик та підрубрик. Термін зберігання матеріалів у СКС.

Алфавітно-предметний покажчик як засіб поєднання систематичної картотеки статей і систематичного каталогу.

Особливості СКС у спеціальних наукових бібліотеках. Головна довідкова картотека (ГДК), її відмінність від СКС універсальних бібліотек. Особливості організації.

Самостійна робота

Вивчити методику організації СКС в бібліотеці-базі навчальної практики.

Складання макету СКС (індивідуальне заняття № 4, ЛПЗ № 18)

Індивідуальне заняття

Визначення рубрик для одного з розділів макету систематичної картотеки статей. Відбір статей, оформлення каталожних карток для макету СКС.

Лабораторно-практичне заняття

№ 18. Розстановка карток, оформлення макету СКС.

6.3. Організація тематичних і спеціальних картотек

Організація тематичних картотек. Призначення тематичних і спеціальних картотек. Тематичні картотеки, їх різновиди за змістом і терміном ведення. Постійні тематичні картотеки. Наповнення тематичних картотек. Особливості виявлення творів друку. Способи розкриття їх змісту. Структура тематичних картотек. Порядок розстановки карток. Змістовний зв'язок тематичної картотеки з систематичним каталогом, СКС, краєзнавчим каталогом, з галузевими і тематичними бібліографічними посібниками, способи його реалізації. Профілюючий характер тематичних картотек у бібліотеках різних типів. Можливості використання тематичних картотек.

Краєзнавча картотека як різновид тематичної картотеки, її призначення в бібліотеках різних типів. Особливості організації краєзнавчої бібліотеки. Джерела пошуку друкованих матеріалів. Урахування профілю бібліотеки при відборі документів. Особливості їх бібліографічної характеристики. Специфіка бібліотечного групування в краєзнавчих картотеках.

Організація спеціальних картотек. Спеціальні картотеки. Картотека рецензій. Вимоги до неї (невеликий обсяг, оперативне поновлення)

в залежності від типу бібліотеки. Групування матеріалів у картотесці. Картотека персоналій. Підстави для створення картотеки. Великий за обсягом аналітичний розпис – умова ефективності ведення персональної картотеки. Особливості структури й оформлення картотеки. Способи реалізації зв'язку картотеки з довідковими виданнями різних видів та бібліографічними словниками. Картотека назв художніх творів. Жанрові картотеки, їх методичні особливості.

Предметні картотеки. Підстави для створення. Методика складання. Предметно-тематична картотека.

Спеціальні картотеки, що складаються для професійних бібліотечно-бібліографічних цілей. Картотека ілюстрацій, пісень, фонозаписів, слайдів, діафільмів тощо. Систематична картотека методичних матеріалів.

Систематична картотека бібліографічних матеріалів. Призначення, зміст, структура, використання.

Фактографічні картотеки, їх склад і призначення в бібліотеках різних типів. Причини поступового розповсюдження фактографічних картотек в універсальних наукових і масових бібліотеках. Види картотек, їх зміст і методика складання.

Електронні форми бібліографічних картотек.

Самостійна робота

Вивчити методику організації тематичних і спеціальних картотек бібліотеки-бази навчальної практики.

Лабораторно-практичне заняття

№ 19. Розробка макета бібліографічної картотеки на допомогу професійній орієнтації молоді.

№ 20 Розробка макета бібліографічної тематичної картотеки з актуальної теми.

6.4. Електронні інформаційні ресурси. Автоматизовані бази даних. Загальні питання організації

Поняття “електронний інформаційний ресурс”. Автоматизація бібліотечно-бібліографічних процесів, систем (АБІС) і мереж. Широке і багатоаспектне впровадження. Стан і перспективи. Вимоги. Переваги

в порівнянні з традиційними довідково-бібліографічним фондом, каталогами, картотеками.

Автоматизовані бази даних, їх типи. Закон України “Про національну програму інформатизації” (1998). Історична довідка з розвитку баз даних у бібліотеках світу, України. Технології створення електронного каталогу, картотеки. Документально-методичне забезпечення розробки, впровадження, функціонування електронних каталогів, картотек. Основні процеси роботи. Реєстрація документа. Аналітико-синтетична обробка документа. Створення машинного формату. Введення його у пам'ять ЕОМ. Кумуляція бібліографічних записів (БЗ) в ЕОМ. Дублювання БЗ з метою їх збереження.

Самостійна робота

Вивчити АРМ “Каталогізатор”. Вивчити основні процеси роботи з електронним каталогом, електронною картотекою.

Лабораторно-практичне заняття

№ 21. Пошук інформації у базах даних.

Література

1. Карачинська Е. Т., Медведєва Є. А., Удалова В. К., Хромченко Л. Г. Аналітико-синтетична обробка документів: Підручник / – Х.: ХДІК, 1996. – 257 с.
2. Библиографическая работа библиотеки: Организация и методика: Учебник / Под ред. О. П. Коршунова. – М.: Кн. палата, 1990.
3. Библиотечно-библиографическая классификация: Рабочие табл. для мас. б-к. – М.: Либерия, 1997. – 638 с.
4. Библиотечно-библиографическая классификация: Табл. для дет. и шк. б-к. – М.: Либерия, 1998. – 320 с.
5. Васильєв О. Інформаційні продукти та бази даних Книжкової палати України / Вісник Кн. Палати. – 1977. – № 10. – С. 10–12.
6. Диомидова Г. Н. Библиографоведение. – СПб, 2002.
7. Доповнення і виправлення до Таблиць ББК для мас. б-к. – К., 1992.
8. Информатика / Под ред. Н. В. Тараканова. – М.: Книга, 1986. – 304 с.
9. Карачинська Е. Т. Бібліотечні каталоги / Е. Т. Карачинська, В. К. Удалова. – Х.: Основа, 1992.

10. Каталоги і картотеки ЦБС: Практич. посібие. – М.: Книга, 1985. – 128 с.
11. Клим И. Л. Каталогизация на пороге III тысячелетия / Науч. и техн. б-ки. – 1999. – № 4. – С. 42–54.
12. Колосова Н. Ф. Бібліографія науково-технічної сфери: Навч. пос. – Х., 1998. – 66 с.
13. Шведова-Водка Г. М., Сілкова Г. В., Чернуха Л. О. та ін. Короткий термінологічний словник із бібліографознавства та соціальної інформатики. – К.: Кн. палата України, 1998. – 115 с.
14. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение: Учебник. – 4-е изд., испр. – К.: Знання, КОО, 2003. – 460 с.
15. Кушнарєнко Н. Н. Наукова обробка документів: Підручник / Н. Н. Кушнарєнко, В. К. Удалова. – К.: Вікар, 2003. – 328 с.
16. Назорная Л. Я. Автоматизированные информационно-библиографические системы и базы данных. – ХГИК. – Х., 1996. – 103 с.
17. Про національну програму інформатизації: Закон України // Уряд. кур'єр, 1998. – 12 бер.
18. Сенченко М. Книжкова палата України: вчора, сьогодні й завтра / М. Сенченко // Вісник Книжкової палати. – 2004. – № 1. – С. 3–5.
19. Сукиасян Э. Р. Систематический каталог: Практич. посібие. – М.: Кн. палата, 1990. – 182 с.
20. Справочник библиографа / Науч. ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. (Б-ка). – СПб: Профессия, 2002. – 528 с.
21. Справочник библиотекаря / Науч. Ред. А. Н. Ванеев, В. А. Минкина. – СПб: Профессия, 2002. – 439 с. – (Б-ка).
22. Хохлова Н. В. Информатика: Учеб. посібие/ Н. В. Хохлова, А. И. Устищенко, Б. В. Петренко. – Минск, 1990. – 194 с.
23. Шрайберг Я. Л. Основные положения и принципы разработки автоматизированных библиотечно-информационных систем и сетей: Гл. тенденции окружения, основные положения и предпосылки, базовые принципы: Учеб. – практич. пос. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Либерия, 2001. – 104 с.
24. Эйдельман Б. Ю. Библиотечная классификация и систематический каталог: Учеб. посібие. – М., 1977. – 312 с.